

*Тургенєва О.Ю.,
к.ф.н.,
викладач кафедри філософії
Факультету соціології і права
Національного університету України «Київський політехнічний інститут ім.
Ігоря Сікорського»*

Люди́нотворчий характер соціального служіння у сучасному світі

Поняття соціального служіння зародилося та тривалий час реалізувалося в межах релігійного контексту. Аналізуючи складну тему сутності соціального служіння (у порівнянні його з соціальною роботою), С.Г. Зубанова пише, що «чітке та однозначне визначення поняття «соціальне служіння» відсутнє практично у всіх сучасних вітчизняних словниках з проблем соціальної сфери. Посилання на соціальне служіння наводяться лише в контексті історії соціальної роботи та благодійності як особливий вид діяльності Церкви» [1, с. 71]. В даному контексті виділялися такі значущі риси соціального служіння, як *добровільність, жертовність, безкорисливість, безоплатність, благодійність* тощо, при чому підкреслювалось, що ці риси притаманні саме соціальному служінню, на відміну від соціальної роботи. Ще одне визначення соціального служіння – «добровільне, безкорисливе надання соціальнозначущих послуг. Найбільш розповсюдженими формами надання таких послуг є благодійна, волонтерська діяльність, а також діяльність з миротворення та правозахисна діяльність» [6, с.188]. С.Г. Зубанова у лекції, присвяченій соціальному служінню, дає наступне визначення: «безоплатна та безкорислива соціальна діяльність людини (або групи людей), соціальної організації або іншого добровільного об'єднання однодумців, Церкви, націлена на надання соціальної допомоги нужденним у різноманітних напрямках (духовно-моральному, психологічному, виховному та виправному, освітньому,

культурно-просвітницькому та ін.), які реалізуються у різноманітних її видах (боротьба зі злиденністю, жебрацтвом та дармоїдством, протидія безграмотності та безпритульності, допомога інвалідам, хворим та пораненим, допомога вдовам та сиротам, підвищення духовно-моральної культури суспільства та ін.)» [2, с.22].

На нашу думку, соціальне служіння є поняттям, необхідним для описання сутності соціальних (соціальнозначущих) професій; відтак, його необхідно виводити за межі релігійного контексту, а також докладно аналізувати його сутнісні риси. Ми впевнені, що соціальне служіння є не окремим видом соціальної діяльності, а *елементом будь-якої діяльності, пов'язаної з людиною*, її життям, здоров'ям, свободою, долею тощо. Отже, соціальне служіння є невід'ємним елементом роботи не тільки волонтера, не тільки соціального працівника як такого, проте й лікаря, вчителя, юриста, викладача, вченого тощо.

Соціальне служіння дійсно є жертвним, безкорисним, неоплачуваним та благодійним – остільки, оскільки неможливо оцінити та перевести у грошовий еквівалент милосердя, любов, самовіддачу, живий інтерес до людини та своєї роботи (а також – розуміння ролі своєї професії для конкретних людей та суспільства в цілому), які супроводжують щоденну робочу діяльність представників означених професій.

Сьогодні треба переосмислити не тільки релігійний характер соціального служіння, проте й жертвність як його необхідний елемент. Безумовно, жертвність є іманентною властивістю соціального служіння, проте за межами контексту християнських чеснот її варто не стимулювати та плекати, а враховувати при профілактиці професійного вигорання робітників соціальних (соціально значущих) професій. Сам характер жертви, що її приносить людина заради служіння суспільству, також дуже важливий. Сучасність, де взаємодія людей відбувається одночасно у декількох просторах (багатовимірному реальному соціальному просторі та інтернет-просторі соціальних спільнот), вимагає від нашого сучасника постійної

включеності в різноманітні соціальні контексти, активності, динамічності, енергійності, творчості, здатності безперервно навчатися та самовдосконалюватися. Повноцінне життя, а надто життя за принципами соціального служіння, потребує від людини актуалізації більшості своїх ресурсів на благо собі (передусім – собі), іншим людям та суспільству, а не покладання життя на вітар чужого благополуччя. Вважаємо, що жертовність соціального служіння сьогодні варто розглядати як *людяність*, прагнення приносити користь людям та суспільству, здатність активно співчувати іншим, поділяти з іншими свої ресурси та інтереси. Важливо, що наслідком такої жертовності є не самознищення, а *примноження власних можливостей*, наснага та натхнення для нових соціальних звершень.

Вважаємо за необхідне розглянути соціальне служіння в контексті роботи викладача. Діяльність викладача не є безоплатною (винесемо за дужки проблему малооплачуваності викладацької діяльності у сучасній Україні), проте найбільш значущі сторони її неможливо перевести у грошовий еквівалент та матеріально компенсувати. Це, зокрема, чесність та щирість, любов до своєї справи та студентів, готовність розуміти та допомагати, які реалізуються у сфері людинотворчості і саме там компенсуються, як задоволення вищих щаблів ієрархії людських потреб. У цьому сенсі викладацька робота у вищій школі є різновидом соціальної роботи на стику різних її напрямів, рівнів та проблем, що вона вирішує.

Соціальне служіння є невід'ємним та необхідним елементом повсякденної роботи викладача; одночасно соціальне служіння є творчим елементом такої роботи, адже характер, міру та конкретні форми, у яких проявлятиметься таке служіння у його роботі, кожен викладач визначає для себе самостійно. Соціальне служіння в роботі викладача проявляється не тільки у «подвижництві» чи то самовідданості, пов'язаній з труднощами цієї роботи у нашій країні та їх подоланням, проте й в усвідомленні викладачем своєї відповідальності перед людиною та суспільством – в широкому сенсі, а у вузькому та конкретному – перед кожним своїм студентом, його

світорозумінням та його долею. Таке розуміння роботи викладача співвідноситься з парадигмою сучасної освіти: «перехід від знаннєвої парадигми до культуротворчої» [6, с.188], змістом якої стає «освіта не на все життя, а через все життя» [4, с.62]. Нова парадигма освіти – «система, побудована з урахуванням цінностей сучасності: суб'єктності, діалогічності, спрямованості на розвиток, інтегрованості, фундаментальності» [5, с.17]. Для того, щоб освіта відповідала новим вимогам, в освітньому процесі варто використовувати людинотворчі технології [6, с.189].

Відтак, у сучасному світі соціальне служіння є обов'язковим елементом повноцінної діяльності в усіх сферах, безпосередньо пов'язаних з людиною. На нашу думку, сьогодні поняття соціального служіння не тільки пододало межі релігійного контексту (змістовне наповнення терміну «соціальне служіння», а також практика соціального служіння у сучасному суспільстві свідчать про його загальнолюдський смисл), проте й перетворилося на необхідний елемент соціального життя, який існує не тільки за межами конфесійних спільнот, але й повністю позбавлений будь-якої релігійної забарвленості.

Література

1. Зубанова С.Г. О понятийно-категориальном аппарате теории и истории социального служения: «социальное служение» или «социальная работа»? // Современные технологии и проблемы преподавания социально-экономических и юридических дисциплин в социальном университете (анализ и рекомендации). – М., 2013. – С.62-72
2. Зубанова С.Г. Социальное служение и благотворительность как морально-нравственная основа готовности к профессиональной работе в социальной сфере. // Сборник публичных лекций преподавателей кафедры социальной работы и социального права филиала РГСУ в г. Люберцы. – 2016. – С.21-38

3. Концепция социального служения в современном обществе. Решетников О.В. – М.: РГСУ, 2008. – 159с. – [Электронный документ]. Режим доступа: - http://social-orthodox.info/pages/3_1_reshetnikova.htm
4. Менеджмент в образовательных системах: теоретико-прикладной аспект: монография / под ред. Л. А. Шипиловой. Омск: Изд-во ОмГПУ, 2008. – 532 с.
5. Севрук А. И., Юнина Е. А. Мониторинг качества преподавания в школе. М.: Педагогическое общество России, 2003. – 144 с.
6. Сергина С. А. Человекотворчество управленческой деятельности преподавателя / С. А. Сергина // Инновационные технологии в педагогике и на производстве : материалы XVI Всероссийской научно-практической конференции молодых ученых и специалистов, 27 апреля 2010 г., г. Екатеринбург / Рос. гос. проф.-пед. ун-т. - Екатеринбург, 2010. – С. 188-190